

■■■ VENDÉGÜNK CSOÓRI SÁNDOR ■

A kilencvenes évek. Újra és újra eszembe jutnak. A túlélés kemény, küzdelmes mindennapjai. Az embert megalázó döbbenet pillanatai. Gyűjtögetem a ránk kényszerített, megpróbáltatásokkal terhes sötét esztendőök mozaikkockáit, emlékezetes kis történéseit. Rakosgatom őket egymás mellé, és meglepődve azon kapom magam, hogy önkéntelenül is rámosolygok egyik-másik velem, velünk történt eseményre. Mert történtek bizony dolgok a mi kis beszűkült művészvilágunkban. Most ugyanis arról essen szó, hogyan is éltünk, mi mindennel kellett szembesülnünk.

Csoóri Sándor török kávéval Óbecsén, a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjén

Azokban a válságos években nem hallgattak el itt a mûzsák. Az Újvidéki Színház társulata tette a dolgát. Ha kisebb-nagyobb késéssel is, de egymást érték a bemutatók. Sõt a színház kistermében is sor került néhány irodalmi estre és egyéb mûvelődési rendezvényre.

Egy ilyen, sokunk számára mindenképpen emlékezetes irodalmi est Csoóri Sándor nevéhez fûzõdik. Csoóri Sándor a magyar közélet és irodalom kimagasló egyénisége, aki azokban az években a Magyarok Világszövetségének az elnöke is volt, természetesnek tartotta, hogy abban a ránk szakad sötétségben itt legyen, velünk legyen.

Egyeztettük látogatásának idõpontját. Megbeszéltük, hogy a déli órákban várjuk Újvidéken. Este pedig az Újvidéki Színház kistermében a közönséggel találkozik. Úgy éreztük, hogy minden a legnagyobb rendben van, már ami a szervezést illeti. Valahogy az utolsó pillanatban jutott eszünkbe, hogy a rangos vendéget illik ebéddel várnunk. Persze tudtuk, hogy Csoóri Sándor erre igazán nem tart igényt, ismeri az itteni körülményeket, tisztában van azzal, hogy intézményünk anyagi helyzete kétségbeesztõ. Ám mi mégis úgy gondoltuk, hogy ebéddel kell várnunk õt. Ezen a véleményen volt Kristóf Lázár, a belgrádi Magyar Nagykövetség kultúrattaséja is, akihez, mint mindig, amikor gondjaink voltak, bizalommal fordultunk. Lázó (mert mi csak így hívtuk) meghallgatott és megnyugtató bennünket, hogy csak szervezzük meg az ebédet, a nagykövetség támogatására ezúttal is számíthatunk.

Úgy döntöttünk, hogy a péterváradi várba visszük fel a neves vendéget. Csodálatos hely, turisztikai attrakció, vendéglátóiparának pedig rangja van.

Franyó Zsuzsánna, a színház mûvészeti vezetõje és dramaturgia tárcsázta fel az ottani éttermet, és megbeszélte az ebéddel kapcsolatos dolgokat. Örömmel újságolta, hogy minden rendben van, az étterem illetékese igen elõzékeny volt, sõt tekintettel az alkalom jelentõségére, felajánlotta, hogy ezüst evõeszközökkel és kristálypoharakkal terít majd. Hát ha lehet, ha maga az étterem illetékese ezt a „variációt” javasolja, akkor nekünk ugye mi kifogásunk lehet ellene? – jegyezte meg mûvészeti vezetõnk.

A megbeszéltnapon és idõben Kristóf Lázár érkezett meg elsõnek. Csoóri Sándor késett. Természetesnek vettük, hiszen a határátkelés nehézkes volt. Valószínûleg nagy a tumultus – nyugtatgattuk magunkat. Tizenkét óra helyett fél három után érkezett csak meg. Indultunk is mindjárt fel a várba, habár vendégünk szabadkozott, és inkább pihenni szeretett volna. Mikor azonban értesült róla, hogy megszerveztük az ebédet, a pihenést késõbbre halasztotta.

■■■

A megterített asztal valóban impozáns képet nyújtott, maga az ebéd azonban átlagos volt. Vendégünk fáradtnak látszott, csak ízlelgette az ételeket (később tudtuk meg, hogy mivel meg akart kímélni bennünket a kiadástól, Szegeden megebédelt).

Az ebéd végeztével Kristóf Lázár ment, hogy egyenlítse a számlát. Száz márkánál nem kerülhet többre – töprengtem magamban. Sőt azt is sokallnám, hiszen akkoriba száz márkáért tíz embert is meg lehetett vendégelni! Lázó meglehetősen gyorsan visszajött.

– Egy kis baj van! – súgta oda csendesen.

– Baj? – Néztem rá kérdően.

– Igen. Nincs nálam elég pénz.

Továbbra sem értettem, hogy miről van szó. Vártam, hogy mondja.

– Tudod, hogy mennyi a számla? – kérdezte.

– Mennyi?

– Nyolcszáz márka! Ennyi pénz valóban nincs nálam, majd holnap valaki elhozza a követségről.

– Nyolcszáz márka?! – furcsán nézhettem rá, mert elmosolyodott.

– Az ezüst eszcájg és a kristálypoharak miatt!

Hogy akkoriban mit jelentett az a nyolcszáz márka, azt, gondolom, mindenki tudja. Óriási összeg volt, számunkra mindenképpen, hiszen mi ott a színházban az egy-két márkát is megbecsültük.

Csoóri Sándor estje nagyon jól sikerült, de a „dicső” ebéd után én még sokáig az ezüst eszcájgokkal és a kristálypoharakkal álmodtam.

Nagyon a szankciók elején voltunk. Még csak ismerkedtünk a gettóba zártak életével.

A színház élte a maga látszólag megszokott életét. Folytak az új darab próbái, és közben készülődtünk a békéscsabai Jókai Színház vendégszereplésére.

A békéscsabaiak vendégszereplése a két színház – az Újvidéki Színház és a Jókai Színház – közötti kapcsolat létrejöttét kívánta jelezni, és mi őszintén örültünk annak, hogy ez a kapcsolat egy Sütő-dramával veszi kezdetét. A Jókai Színház ugyanis Sütő András *szűzai menyegző* című művével kívánt fellépni Újvidéken.

A problémák akkor jelentkeztek, amikor azt hittük, hogy minden a legnagyobb rendben van. Az történt, hogy a darab néhány szereplője ellenezte az utazást, a vendégszereplést. Félelmüknek adtak hangot. Azt hangsúlyozták, hogy mivel nálunk, a Vajdaságban háborús hangulat van, veszélybe kerül, kerülhet biztonságuk. Sok mindenre hivatkoztak, sok mindennel igyekeztek alátámasztani félelmüket.

■■■

Azokban az években Varga Imre volt a belgrádi Magyar Nagykövetség kultúrattaséja. Figyelemmel kísérte mindazt, ami a színházon belül és azon kívül történt. Segítségére mindig számíthattunk. Ezúttal is ő volt az, aki igyekezett megoldani a valóban nem várt problémát. Telefonon kereste meg a biztonságukat féltő művészeket, Győzőgette őket, igyekezett megértetni velük, hogy biztonságukat nem fenyegeti veszély, hogy itt egyszerűen nem eshet bántódásuk. Amikor úgy érezte, hogy a telefonbeszélgetések nem voltak eléggé meggyőzőek, levélben fordult az érintettekhez, úgyszólván végül sikerült megnyugtatnia a vendégjátékok ellenzőket, és jöhetett a Jókai Színház.

A gondok, a problémák azonban ezzel még nem szűntek meg. Tudvalevő ugyanis, hogy az Újvidéki Színházban hagyománya volt/van a szimultán fordításnak, így ezúttal is számítottunk arra, hogy néhányan lesznek majd, akik igénylik a fordítást. Pár héttel a vendégjáték előtt azonban rádöbbszünk, hogy Sütő András drámáját, *A szúzai menyegzőt* nem fordították le szerb nyelvre, tehát nincs lehetőség a szimultán fordításra.

Nem nyugodtunk bele, nem kívántuk megszakítani a hagyományt. A követség is azt sugallta, hogy valamiképpen oldjuk meg a dolgot. Elhatároztuk, hogy lefordíttatjuk a darabot. Több mint két hetünk volt még az előadásig. Találni kellett valakit, aki a megoldhatatlan tetsző feladatra vállalkozna. Találtunk! *A szúzai menyegző* szerb szövege az előadás napján a kezünkben volt, Szimultán fordítónk, akinek egyébként nagy gyakorlata volt ebben a munkában, egyeztetett a szöveget a sűgópéldánnyal, a békéscsabaiai sűgópéldányával, a különböző rendezői húzások, rövidítések miatt, és jöhetett az előadás. A siker nem maradt el. A közönség vastapsal köszönte meg a Jókai Színház Sütő-előadását.

Jóval az előadás után tudtam meg: mindössze ketten igényelték a fűlhallgatókat. Az előadást azonban nem tudták végighallgatni, mivel a fordítókészűlék meghibásodott, s az első perctől kezdve recsegett-ropogott.

Hét Nap, 2003. december 17. 18.